

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่
อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
**The Development of Quality of Life of Thali Community through
Chanting Kumphawapi District, Udon Thani Province**

พระครูอุดรขันติคุณ (บุญจันทร์ ชันติวโร),

สมเดช นามเกต และ บุญส่ง สิ้นธุ์นอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาพนองคาย

PhrakruUdonkathikun (Boonjan Kantiwaroa),

Somdet Namket and Boonsong Sinthunok

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campas, Thailand

Corresponding Author, Email: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการเจริญสมาธิในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาวิธีการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู และ 3) ศึกษาแนวทางการนำสมาธิไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนดงสวรรค์วิทยา ตำบลดงสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเป็นการศึกษาวิจัยเชิงภาคสนาม แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา ในงานวิจัยนี้หมายถึง การสวดมนต์รัตนสูตรในชุมชนท่าลี่ หลักธรรมที่ปรากฏในรัตนสูตรมี 3 ประการ ประการแรก เป็นการประกาศให้เหล่าญาติคุ้มครองรักษาพวกมนุษย์ที่นำเครื่องพลีกรรมมาบวงสรวงทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ซึ่งพลีกรรมนี้หมายถึง การทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา ประการที่ 2 เป็นการบรรยายคุณพระรัตนตรัยว่าเป็นรัตนอันประเสริฐสุด พรรณนาคุณลักษณะของพระโสดาบันเป็นพิเศษ และยังสามารถละสังโยชน์ (ทำลายกิเลสให้หมดไป) 3 ประการ คือ (1) สักกายทิฏฐิ ความเห็นว่าเป็นอัตตา (2) วิจิกิฉา มีความสงสัยในคุณของพระรัตนตรัย (3) สีสัพพตปริมาส ความถือมั่นศิลปต ยึดติดศิลปด้วยวัตร ทำให้พระอริยะเจ้าชั้นนี้คือ พระโสดาบันพ้นแล้วจากการตกลงสู่อบายภูมิ และจะไม่อาจทำอภิฐาน 6 ประการที่ 3 เป็นการประกาศให้ญาติทั้งหลาย จงนมัสการพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และอำนวยการให้สรรพสัตว์เหล่านั้นมีความสุขสวัสดิ์

2) สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่าลี่ พบว่ามี 4 ด้าน คือ 1) ปัญหาด้านด้านร่างกาย 2) ปัญหาด้านจิตใจ มีความรู้ความฉุนเฉียวและมีความเครียด 3) ปัญหาด้านสังคม มีภาระหนี้สิน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ไม่ได้ช่วยเหลืองานหมู่บ้าน 4) ปัญหาด้านปัญญา ภาวะสมองตื้อ หลงลืมขาดความรอบคอบ ขาดการพิจารณาไตร่ตรอง

3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่ พบว่า มี 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้ร่างกายแข็งแรง 2) ด้านจิตใจ ทำให้จิตใจสงบ และเกรงกลัวต่อการทำชั่ว 3) ด้านสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนบ้าน และช่วยเหลือชุมชน 4) ด้านปัญญา ทำให้รู้เท่าทันอารมณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ทราบความหมายของบทสวดมนต์ และนำหลักธรรมในบทสวดมนต์ไปประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม อีกทั้งมีความเชื่อว่า เมื่อสวดมนต์บทรัตนสูตรแล้ว จะทำให้สังคมเกิดความร่มเย็น เป็นสุข สามารถที่จะขจัดโรคร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคระบาดโควิด 19 ได้

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต; การสวดมนต์; ชุมชนท่าลี่

Abstracts

Study methods for applying meditation to promoting desirable characteristics of Grade 4-6 students at Dong Sawan Wittaya School, Dong Sawan Sub-district, Naklang District, Nong Bua Lam Phu Province; This research was a qualitative research. By analyzing data from the Tripitaka Buddhist academic papers Related research And is a field research study And present the research results using descriptive analysis method.

The results of the research were as follows: 1) chanting in Buddhism In this research means Mantra prayer in Tha Li community There are 3 principles that appear in the Sutra. First, it is the announcement that the ghosts protect the human beings who bring sacrifices to sacrifice both during the day and at night. Which this sacrifice means The second merit-making of Buddhism is to describe Khun Phra Rathana as the most glorious Ratana. Describes the characteristics of Phra Sing Satha in particular. And still able to give up (Destroy all the desires to go away) 3 things are (1) Sakkai Thitthi, opinion that is ego (2) Vijihin has suspicion of you of the jewels. Confidence Adhere to precepts with observance Causing this class of Ariya to be Phra Sot Sataporn has been released from the agreement to intrigue. And will not be able to make a metaphysical 6, the third is to declare to all demons Worship the Buddha, Dhamma, and monks and bless these creatures.

2) Conditions of quality of life problems of Tha Li community were found to have 4 aspects: 1) physical problems 2) psychological problems. There was anger and stress. 3) Social problems. Have a liability Income is not enough with expenditures They did not help with village work. 4) Problems with intelligence, dull brain, forgetfulness, lack of prudence. Lack of consideration

3) The development of quality of life through prayer of Tha Li community found that there are 4 aspects: 1) improving the quality of life, making the body healthy, 2) psychological, making the mind calm And afraid to do evil. 3) Social has good human relations with neighbors. And help the community 4) intelligence makes it aware of the emotions Be creative Made to know the meaning of the chant And to apply the principles

in the prayer to practice for the benefit of oneself and society, as well as the belief that When chanting his own formula Will make society happier and able to eradicate many diseases, especially the COVID 19 epidemic.

Keywords: Improving the Quality of Life; Prayer; Tha Li Community

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันประสบปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น เพราะการมาของโควิด-19ปรับเปลี่ยนชีวิตประจำวันของผู้คนหนึ่งในการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19คือการมีระยะห่างทางสังคม หรือ Social Distancing ทำให้ผู้คนที่เป็มนมนุษย์สัตว์สังคม ต้องทำสิ่งที่ผิดธรรมชาติ อย่างการออกมาเจอผู้คน เปลี่ยนเป็นกักตัวอยู่บ้านงดการออกเดินทาง เดินทางน้อยลง ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมถือว่าแย่ เพราะไม่มีการซื้อขายเกิดขึ้นเท่าที่ควร แต่สิ่งที่แย่ที่สุดคือ ขยะที่เกิดขึ้นจากทุกๆ คน ในตอนนี้ มันมากพอที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมแย่ไปกว่าเดิม

ดังนั้น การดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ เพื่อให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ และโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มนุษย์ต้องเริ่มจากการสร้างระบบครอบครัวที่เข้มแข็งด้วยการอาศัยประเพณีและพิธีกรรมที่ดึกดำบรรพ์ที่มีมาแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นสื่อกลางให้ครอบครัวได้มีกิจกรรมร่วมกัน สร้างความรัก ความสามัคคี เสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ครอบครัว การสวดมนต์นั้นย่อมเป็นไปเพื่อจัดทุกข์ภัย โรคทั้งปวง สมควรที่พุทธศาสนิกชนคนไทยพึงสวดมนต์ทุกวัน สม่ำเสมอการสวดมนต์จึงเป็นอุบายอีกอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิต อาจเรียกได้ว่าเป็นการเตรียมตัวของมนุษย์ ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาชีวิตอย่างหนึ่งซึ่งเป็นอุบายทำให้ในใจสงบเป็นสมถกรรมฐานยิ่งไปกว่านั้น ถือว่าเป็นอนุสติละสรเสรีญะพระรัตนตรัย และการสวดมนต์นี้มีทุกศาสนา ชาวพุทธหรือศาสนิกชนของศาสนาอื่น มีประเพณีประกอบพิธีกรรมและมีการสวดบทสวดมนต์หรือคาถาประกอบการกระทำพิธี ซึ่งการสวดมนต์ทุกศาสนาถือว่าเป็นสิ่งที่มีความศักดิ์สิทธิ์และมีการนำมาสวดกันในระยะต่อมา ดังนั้นธรรมเนียมการสวดมนต์ จัดเป็นวัฒนธรรมการพัฒนาชีวิตมีความคู่กับมนุษย์เป็นระยะเวลาอันยาวนาน นอกจากในแง่ของประวัติศาสตร์ทางด้านศาสนาจะพบว่า ศรัทธาเป็นพื้นฐานให้มนุษย์ยอมรับธรรมชาติและความเป็นไปของธรรมชาติ ทำให้มนุษย์สวดมนต์ รวมถึงการสวดอ้อนวอนร่วมอยู่ด้วย เชื่อว่าจะเกิดมีอำนาจเหนือมนุษย์ขึ้น เป็นผลให้มนุษย์ทำการบวงสรวง อ้อนวอนต่อสิ่งที่ตนเองเชื่อนั้น ๆ เพราะการสวดอ้อนวอนเป็นวิธีที่มนุษย์แสดงออกเพื่อขอให้เทพเจ้าพอใจและให้การคุ้มครองตน ซึ่งพระพุทธศาสนาเองก็พยายามชี้ให้เห็นถึงธรรมชาติจิตใจที่ต้องการหาที่พึ่งทั้งทางกายและทางจิตใจ (ชวน เพชรแก้ว, 2520 : 70-71)

พระพุทธศาสนามีการสวดสาธยายมนต์เพื่อความทรงจำพระพุทธรวณะ ตลอดจนคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อสาธุชนได้ยินได้ฟังก็ต่างอนุโมทนากันถ้วนหน้า เมื่อได้ยินพระสงฆ์สวดมนต์ก็ถือว่าเป็นสิริมงคลแล้ว ในสมัยที่ยังไม่มีหนังสือสวดมนต์เป็นลายลักษณ์อักษร ก็ใช้วิธีการท่องจำด้วยวาจาจดจำหลักธรรมคำสั่งสอนที่เรียกว่า มุขปาฐะ คือ การสวดมนต์ท่องจำให้ขึ้นใจจนติดปาก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 : 189) เมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นพระสงฆ์ก็ใช้การสวดสาธยายพระพุทธรวณะนั้นตามสมควรแก่เหตุการณ์นั้นๆ เกี่ยวกับการสวดมนต์มีเรื่องในพระสูตรว่า เมื่อคราวเมืองเวสาลีเกิดโรคระบาดทำให้คนและสัตว์ตายไปเป็นจำนวนมาก พระอานนท์ได้ไปยังสถานที่แห่งนั้นแล้วสวดรัตนสูตร โรคภัยนั้นก็ระงับไป (ขุ.ข. (ไทย) 25/1-18/9-14)

ในฐานะที่พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจ มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อชีวิต สมควรอย่างยิ่งที่คนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสวดมนต์เป็น พื้นฐาน ถือว่าการสวดมนต์เป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธส่วนหนึ่ง ครั้นการสวดมนต์นั้นถ้าสวดมนต์ได้ถูกต้องอักขระไม่วิบัติก็จะเป็นคุณค่าอย่างยิ่ง นอกจากนี้การสวดมนต์ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์คัดเลือกมาจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นพุทธพจน์จึงเรียกว่าพุทธมนต์ คือ พุทธพจน์อันศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์สาวกของพระองค์มีสมาธิจิตอันแน่วแน่สวดพร้อม ๆ กันเพื่อให้สัมฤทธิ์ตามความหมายแห่งถ้อยคำพุทธพจน์ที่นำมาสวดนั้น ความมุ่งหมายของการสวดมนต์ถือเป็นมงคลที่อุบาสก อุบาสิกาในประเทศไทยปัจจุบันปฏิบัติกัน นอกจากเพื่อเป็นสิริมงคลแล้วยังเชื่อว่าสามารถป้องกันภัยพิบัติ ความวินาศแห่งชีวิตอีกด้วย

ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี” ซึ่งจะศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่ จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันของชุมชนท่าลี่ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่สามารถจะนำไปพัฒนาตนเอง ในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ให้มีประสิทธิภาพ และสร้างสังคมสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่าลี่
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่

ระเบียบวิธีวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ดังนี้ 1) การวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือ ตำรา รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี 2) ข้อมูลจากแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลับกลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ผู้วิจัยได้ศึกษาศึกษาการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา ศึกษาสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

4. **ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล** ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสงฆ์ 2) ผู้มาร่วมสวดมนต์ และ 3) ผู้นำชุมชน

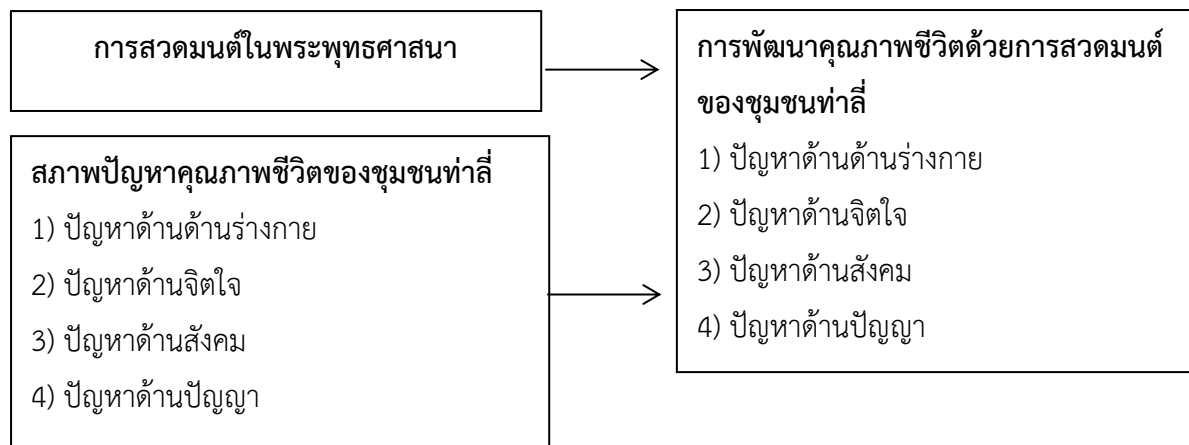
5. ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวก และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วย แฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

- ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่ สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์

- ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์การสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ คำหลักบรรยาย เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา ในงานวิจัยนี้หมายถึง การสวดมนต์รัตนสูตรในชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาค้นคว้า บทรัตนสูตร เป็นบทสวดพรรณนาคุณ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และอัสสัมชิตาจาก อำนวยสวัสดิมงคล ปราภในพระไตรปิฎกเล่มที่ 25 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 17 ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ รัตนสูตร ว่าด้วยรัตนอันประณีต (ขุ.ข. (ไทย) 25/1-18/9-14) หลักธรรมที่ปรากฏในรัตนสูตร แบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 เป็นการประกาศให้เหล่าภุมมคัมภีร์ครองรักษาพวกมนุษย์ที่นำเครื่องพลีกรรมมาบวงสรวงทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืน ซึ่งพลีกรรมนี้หมายถึง การทำบุญตามหลักพุทธศาสนานั่นเอง ในทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งประเภทของบุญที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุไว้ 10 อย่าง ดังต่อไปนี้ 1) ทานมัย บุญที่สำเร็จหรือเกิดจากการให้ทาน 2) สีลมัย บุญที่สำเร็จจากการรักษาศีล 3) ภาวนามัย บุญที่สำเร็จจากการภาวนา 4) เวทยาวัจจมัย บุญที่สำเร็จมาจากการชวนช่วยเหลือในการทำบุญ 5) เชฏฐาปจายนมัย บุญที่สำเร็จจากการอ่อนน้อมถ่อมตัวต่อผู้ใหญ่ 6) ปัตติทานมัย บุญที่สำเร็จจากการแผ่อุทิศบุญกุศล 7) ปัตตานโมทนามัย บุญที่สำเร็จจากการอนุโมทนาบุญที่คนอื่นทำแล้ว 8) ธัมมเทศนามัย บุญที่สำเร็จจากการแสดงธรรม 9) ธัมมัสสวนมัย บุญที่สำเร็จจากการฟังธรรม 10) ทิฏฐชุกกรรม บุญที่สำเร็จจากการทำความเห็นให้ตรงกับครรลองคลองธรรม

ประการที่ 2 เป็นการบรรยายคุณพระรัตนตรัย ว่าเป็นรัตนะอันประเสริฐสุด โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องการคุณของพระสงฆ์หรือพระอริยะเจ้านั้น มีการบรรยายคุณของท่านอย่างละเอียดว่า เป็นผู้ประกอบด้วยศีลเป็นอันดี มีใจมั่นคง ไม่มีกามกิเลส เป็นผู้ไม่มีความห่วงใย ไม่มีความหวั่นไหวด้วยโลกธรรม และมีพระนิพพานอันเป็นอมตะเป็นที่สุด ด้วยคุณของพระสงฆ์ดังที่พระคาถาพรรณนามานี้ ถือเป็นสัจจะอันยิ่งใหญ่ ยิ่งซึ่งความสวัสดิมีชัยแก่ผู้ประกาศหรือสาธยายคุณของท่าน ทั้งนี้ รัตนสูตรยังให้น้ำหนักกับการพรรณนาคุณลักษณะของพระโสดาบันเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการระบุว่า พระโสดาบันจะไม่ถือเอาภพที่แปด คือ เกิดอย่างมากอีกเพียงเจ็ดครั้ง และยังสามารถละสังโยชน์ (ทำลายกิเลสให้หมดไป) 3 ประการ คือ (1) สักกายทิฏฐิ หมายถึง ความเห็นว่าเป็นอัตตา (2) วิจิกิจฉา หมายถึง มีความสงสัยในคุณของพระรัตนตรัย (3) สีลัพพตปรามาส หมายถึง ความถือมั่นศีลพรต ยึดติดศีลด้วยวัตร ทำให้พระอริยะเจ้าชั้นนี้คือ พระโสดาบันพ้นแล้วจากการตกลงสู่อบายภูมิ และจะไม่อาจทำอภิสฐาน 6 หมายถึง ฐานะอันหนัก 6 ประการ ได้แก่ (1) ข่ามารดา (2) ข่าบิดา (3) ข่าพระอรหันต์ (4) ทำโลหิตของพระพุทธเจ้าให้ห่อ (5) ทำให้สงฆ์แตกกัน (6) เข้ารีตศาสนาอื่น อย่างไรก็ตาม พระโสดาบันยังอาจทำกรรมชั่วด้วยกาย วาจา หรือใจอยู่บ้าง แต่ก็ไม่อาจปิดบังกรรมชั่วที่กระทำไว้นั้น เพราะการที่บุคคลผู้เห็นทางพระนิพพานแล้ว จะปิดบังกรรมชั่วของตนไว้นั้น พระตถาคตกล่าวว่าไม่อาจปิดบังได้

ประการที่ 3 เป็นการประกาศให้รู้ทั่วทั้งหลายจกนัมมัสการพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ และอำนวยการให้สรรพสัตว์เหล่านี้มีความสวัสดิโดยเหตุที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตรนี้ เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความ ออดอยาก ภัยจากโรคระบาด และภัยจากอมนุษย์เบียดเบียน ชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคภัยเช่นโรคห่า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าการสาธยายรัตนสูตร (รัตนสูตร) หรือรัตนปริตรจะทำให้ได้รับความสวัสดิ และพ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลาย

กล่าวโดยสรุป บทสวดรัตนสูตรนี้ เป็นพระสูตรที่พระอานนท์เถระเรียนจากพระพุทธองค์โดยตรง เพื่อใช้สวดขจัดปัดเป่าภัยพิบัติที่เกิดกับชาวกรุงเวสาลี พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระเถระน้อมรำลึกถึงคุณของรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทำวัจกิริยาให้เกิดเป็นอานุภาพขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลาย เริ่มต้นด้วยการแนะนำให้เหล่าภุมมิตีทั้งหลายได้อนุโมทนาบุญกุศลที่หม่อมมนุษย์อุทิศให้ และเมื่ออนุโมทนาแล้ว ขอให้เกิดความเมตตาทำการรักษามนุษย์ทั้งหลาย ต่อมาเป็นการน้อมคุณพระรัตนตรัย เป็นสัจวาจาเพื่อให้เกิดความสวัสดิ และสุดท้ายเป็นคำกล่าวของท้าวสักกะที่ผูกขึ้นเป็นคาถาพรรณนาคุณพระศรีรัตนตรัยเป็นสัจวาจาให้เกิดความสวัสดิ โดยเหตุที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตรนี้ เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความ ออดอยาก ภัยจากโรคระบาด และภัยจากอมนุษย์เบียดเบียน ชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคภัยในอดีต เช่น โรคห่า เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันมนุษย์สวดเพื่อขจัดโรคระบาดโควิด 19 นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าการสาธยายรัตนสูตรหรือรัตนปริตรจะทำให้ได้รับความสวัสดิ และพ้นจากอุปสรรค

อันตรายทั้งหลาย รบกวน ทำให้เกิดความรุ่มเย็นเป็นสุข ประกอบอาชีพในทางใดก็จะได้รับความเจริญรุ่งเรือง เป็นลำดับสืบไป

2. สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่าลี่ ผลจากการวิจัย สรุปลงในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้ คือ

1) **ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย**ในภาพรวม ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายของชุมชนท่าลี่ พบว่า ทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายฆราวาส มีปัญหาด้านร่างกายคล้ายคลึงกัน ได้แก่ เป็นโรคไต เบาหวาน ความดันสูง โรคกระเพาะอาหาร กรดไหลย้อน ไช้มันอุดตัน และอาการเจ็บปวด เช่น ปวดกระดูก ปวดศีรษะ ปวดหลังปวดขา เป็นต้น

2) **ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ** ในภาพรวม ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของชุมชนท่าลี่ พบว่า จะมีเฉพาะฝ่ายฆราวาส ส่วนมากจิตใจไม่ค่อยสงบ ว่างวาม ใจร้อน ฉุนเฉียวง่าย คิดมาก และมีความเครียด เรื่องภาระหนี้สินมากมาย

3) **ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสังคม**ในภาพรวม ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสังคมของชุมชนท่าลี่ พบว่า ฝ่ายพระสงฆ์ มีปัญหาในการทำงานด้านสังคมเพราะปัญหาสุขภาพ และทางบ้านมีหนี้สินเพราะผลผลิตทางเกษตรตกต่ำ ฝ่ายฆราวาส ส่วนมากจะมีภาระหนี้สินธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จะมีความเครียด เพราะมีหนี้สินจำนวนมาก รายได้ไม่ค่อยพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว ไม่ค่อยได้เข้าสังคมหรือช่วยเหลืองานหมู่บ้าน บางคนก็ชอบอยู่คนเดียว ไม่ชอบพบปะผู้คน และชุมชนที่มีคนมากมาย ชอบเก็บตัวไม่ได้เข้าสังคม

4) **ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา**ในภาพรวม ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านปัญญาของชุมชนท่าลี่ พบว่า จะมีเฉพาะฝ่ายฆราวาส ภาวะสมองตื้อ หลงลืม ขาดสติ ขาดความรอบคอบ ขาดการพิจารณาไตร่ตรอง

3. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่** ผลจากการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และ ด้านปัญญา พอสรุปได้ดังนี้

1) **การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย**ส่วนมากทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฆราวาสให้สัมภาษณ์ สอดคล้องกัน และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่น เวลาสวดมนต์แล้ว ร่างกายจะหลั่งสารความสุขออกมา ร่างกายก็จะแข็งแรง ใบหน้าสดใส อายุยืน โรคภัยไข้เจ็บไม่ค่อยมี โรคบางชนิดหายได้ โดยเฉพาะโรคเครียด โรคซึมเศร้า รู้จักปล่อยวาง เพราะเมื่อจิตใจดีแล้ว ร่างกายก็ดีขึ้น บางคนกล่าวว่า สวดมนต์ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น สวดหลายบท เช่น บทธรรมจักรกัปปวัตนสูตร รัตนสูตร พาหุ ชินบัญชร เป็นต้น เมื่อสวดเสร็จแล้วก็จะนั่งสมาธิโดยบริกรรม “พุทโธ” และเดินจงกรม ทำให้อาการเจ็บป่วย มีอาการดีขึ้น อีกทั้งการสวดมนต์ทำให้มีสติอยู่กับบทสวดมนต์ มีผลทำให้จิตใจสงบ เยือกเย็นแล้ว ส่งผลให้สุขภาพกายดีขึ้น การสวดมนต์จะไล่ความขี้เกียจ ความง่วงซึมได้ เพราะขณะสวดมนต์ จะเกิดความเข้มข้น กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า ขึ้นมาทันที บางคนเมื่อได้สวดมนต์แล้วสังเกตว่า ความดันลดลง เบาหวานอยู่ในระดับปกติ กรดไหลย้อนและโรค

กระเพาะอาหารมีอาการดีขึ้น ความดันปกติ ปวดขาปวดศีรษะน้อยลงหรือหายปวด อาการไม่เกรนดีขึ้น บางคนกล่าวว่า การสวดมนต์ทำให้เข้าใจความหมายในคำสอนของพระพุทธเจ้าในบทสวดมนต์ที่ได้สวด ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ทำให้ใจสบายส่งผลให้มีสุขภาพกายดี ผิวพรรณ เปล่งปลั่ง สดใส มีออร่า

2) **การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ**ฝ่ายพระสงฆ์และฆราวาส ให้สัมภาษณ์สอดคล้องกัน เช่น การสวดมนต์ได้ระลึกถึงคุณความดีของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เข้าใจคำสอนของพระพุทธองค์มากขึ้น มีสติจดจ่ออยู่กับบทสวดมนต์ ทำให้มีความรู้สึกละอายและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว ผลจากการสวดมนต์ และปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดความปิติทางใจ จิตใจสงบ เย็นสบาย ไม่ใจร้อน ไม่ขุ่นมัว ไม่ฟุ้งซ่าน เบิกบาน และสดชื่น ความเครียดหายไป และมีเมตตา และให้อภัยผู้อื่น รวมทั้งรู้สึกปล่อยวาง ไม่ยึดถืออะไรมากมาย

3) **การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม** ในภาพรวม ฝ่ายพระสงฆ์ ได้รับกนิมนต์ ได้รับเกียรติให้เป็นที่ปรึกษาของหมู่บ้าน และได้รับเลือกให้เป็นผู้ปกครองฝ่ายสงฆ์ เข้าสังคมได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นมีมิตรมากขึ้น ส่วนมากญาติโยมก็มาปรึกษาเรื่องลูกหลานคบเพื่อนไม่ดีกลายเป็นปัญหาสังคม ก็เทศน์ให้ชุมชนรักษาศีล 5 และหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน (การให้) ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) อยู่เป็นประจำ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ซึ่งชุมชนก็ให้ความร่วมมือในการช่วยงานวัดเป็นอย่างดี อีกทั้งได้เทศน์สอนญาติโยม ทำให้ประชาชนมาสวดมนต์และทำบุญมากขึ้น และเมื่อสวดมนต์แล้วทำให้เราทราบความหมายในบทสวดมนต์แล้ว นำหลักธรรมในบทสวดมนต์ไปพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

ในภาพรวม ฝ่ายฆราวาส ได้มาทำบุญและสวดมนต์ที่วัด ทำให้มีกัลยาณมิตรมากขึ้น เข้าสังคมได้ง่าย ไม่เคอะเขินเวลาเข้าสังคม บางคนได้เข้าร่วมกับกลุ่มกับหมู่คณะครู และชาวบ้านได้ดีเมื่อเวลาทำวัตรสวดมนต์ที่วัด และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กีฬาชุมชน ทำความสะอาดวัด ช่วยเหลือสังคม พัฒนาสังคม บางคนไปทำบุญและสวดมนต์ที่วัด ทำให้มีญาติธรรมมากขึ้น เข้ากับผู้อื่นได้ดี และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น มีความเมตตาและช่วยเหลือเพื่อนบ้านมากขึ้นจึงทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ลูกหลานก็เป็นคนดี เพราะอานิสงส์ของการสวดมนต์ทำให้เปลี่ยนพฤติกรรม ได้พบปะผู้คนมากขึ้น และไปเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านตามกำหนดนัดหมายมากขึ้นมีความเมตตา ช่วยเหลือเพื่อนบ้าน และช่วยเหลือสังคมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

4) **การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา** ในภาพรวม ฝ่ายพระสงฆ์ การสวดมนต์ทำให้ทราบความหมายของหลักธรรมในบทสวดมนต์รัตนสูตร เช่น การทำสมาธิเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า การละสังขโยชน์ 3 ประการ คือ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส การจะบรรลุโสดาบัน พ้นแล้วจากการตกลงสู่อบายภูมิ สามารถนำหลักธรรมในบทสวดมนต์ไปประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านและสังคม ทำให้มีความคิดทางบวก ความคิดกว้างไกล มีความคิดสร้างสรรค์ ความจำดี

ไม่หลงลืมง่าย มีแรงบันดาลใจ มีความมั่นคง มีความเสมอภาค ยุติธรรม มีความสัมพันธ์อันดีต่อชุมชน รวมถึงได้สั่งสอนญาติโยมให้นำหลักธรรมในการสวดมนต์ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและวางแผนในการดำรงชีวิต

ในภาพรวม ฝ่ายฆราวาส ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับบทสวดรัตนสูตร ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลในกรุงเวสาลีเกิดทุกข์ภัย ฝนแล้งข้าวกล้าตาย เกือบกลาตจนชาวเมืองมากมายต้องล้มตาย ต้องนำศพไปทิ้งนอกเมือง ครั้นพวกอมนุษย์ได้กลืนคนตายก็พากันเข้าพระนคร รบกวนมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้คนก็ล้มตายเพิ่มมากขึ้น เพราะความอดอยาก และมีสิ่งปฏิกูลมากมายจนเกิดอหิวาตกโรค สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตรนี้ เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความอดอยาก ภัยจากโรคระบาด และภัยจากอมนุษย์ เบียดเบียนชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคภัยเช่นโรคห่า เป็นต้น ซึ่งเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันที่ทั่วโลกและประเทศไทยต้องเผชิญกับโรคโควิด 19 มีการแพร่ระบาดไปทั่วโลกและทั่วประเทศไทย มีผู้คนเสียชีวิตจำนวนมากทางภาครัฐได้ให้ประชาชนร่วมกันสวดมนต์ โดยมีความเชื่อว่าการสวดรัตนสูตรหรือรัตนปริตรทุกวัน รวมทั้งบทอื่นด้วย พร้อมทั้งแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ทั้งหลาย จะทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลาย และให้โรคภัยไข้เจ็บ (โควิด 19) รักษาหาย และมีความเชื่อว่าการสวดรัตนสูตร จะทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลาย ภูตผีปิศาจจะไม่มารบกวน ทำให้เกิดความร่มเย็น เป็นสุข สามารถที่จะขจัดโรคภัยต่าง ๆ เช่น โรคระบาดโควิด 19 เป็นต้น อีกทั้งได้ทราบความหมายในบทสวดมนต์ต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการสวดมนต์ทำให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าองค์ในบทสวดมนต์ มีความจำดีขึ้น มีสติอยู่เสมอ ไม่เผลอเรอ รู้เท่าทันสภาวะอารมณ์ตามความเป็นจริงในปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด คิดดี ทำดี พูดดี คิดบวกเสมอ มองโปร่งใส มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างละเอียด ถี่ถ้วน และรอบคอบ การสวดมนต์จะเกิดการพัฒนาทางปัญญา ทราบความหมายจากการที่ได้สวดมนต์แปลในบทสวดมนต์แต่ละบท การโดยเฉพาะบทรัตนสูตรได้ทราบการประกาศให้เหล่าภูตคัมภีร์ครองรักษาพวกมนุษย์ ที่นำเครื่องพลีกรรมมาบวงสรวงทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืนซึ่งพลีกรรมหมายถึง การทำบุญตามหลักพุทธศาสนา และการบรรยายคุณพระรัตนตรัยว่าเป็นรัตนอันประเสริฐสุด เข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย การละสังโยชน์ 3 ประการ คือ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส การปฏิบัติเพื่อบรรลุพระโสดาบัน พ้นแล้วจากการตกลงสู่อบายภูมิ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยสติปัญญา หากสวดมนต์แล้วได้นั่งสมาธิและเดินจงกรมด้วย ก็จะเป็นการพัฒนาจิตขั้นสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา ในงานวิจัยนี้หมายถึง การสวดมนต์รัตนสูตรในชุมชนท่าลี่ หลักธรรมที่ปรากฏในรัตนสูตร 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นการประกาศให้เหล่าภคคัมภีร์รักษาพวกมนุษย์ที่นำเครื่องพลีกรรมมาบวงสรวงทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืน ซึ่งพลีกรรมนี้หมายถึง การทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา ประการที่ 2 เป็นการบรรยายคุณพระรัตนตรัยว่าเป็นรัตนอันประเสริฐสุด รัตนสูตรให้น้ำหนักกับการพรรณนาคุณลักษณะของพระโสดาบันเป็นพิเศษ ระบุว่าพระโสดาบันจะไม่ถือเอาภพที่แปด คือ เกิดอย่างมากอีกเพียงเจ็ดครั้ง และยังสามารถละสังโยชน (ทำลายกิเลสให้หมดไป) 3 ประการ คือ (1) สักกายทิฏฐิ หมายถึง ความเห็นว่าเป็นอัตตา (2) วิจิกิจฉา หมายถึง มีความสงสัยในคุณของพระรัตนตรัย (3) สีลัพพตปรามาส หมายถึง ความถือมั่นศีลพรต ยึดติดศีลด้วยวัตร ทำให้พระอริยะเจ้าชั้นนี้คือ พระโสดาบันพ้นแล้วจากการตกลงสู่อบายภูมิ และจะไม่อาจทำอภิวาสน 6 หมายถึง ฐานะอันหนัก 6 ประการ ได้แก่ (1) ข่ามารดา (2) ข่าบิดา (3) ข่าพระอรหันต์ (4) ทำโลหิตของพระพุทธเจ้าให้ห่อ (5) ทำให้สงฆ์แตกกัน (6) เข้ารีตศาสนาอื่น และประการที่ 3 เป็นการประกาศให้ภุคทั้งหลายจงนมัสการพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ และอำนวยการให้สรรพสัตว์เหล่านี้มีความสุข และสุดท้ายเป็นคำกล่าวของท้าวสักกะที่ผูกขึ้นเป็นคาถาพรรณนาคุณพระศรีรัตนตรัยเป็นสัจวาจาให้เกิดความสุข โดยเหตุที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตรนี้ เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความอดอยาก ภัยจากโรคระบาด และภัยจากมนุษย์เบียดเบียน ชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคร้ายในอดีต เช่น โรคห่า เป็นต้น ส่วน มนุษย์สวดเพื่อขจัดโรคระบาดโควิด 19 นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าการสวดรัตนสูตรหรือรัตนปริตร จะทำให้ได้รับความสวัสดิ และพ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลายรอบกวน ทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ประกอบอาชีพในทางใดก็จะได้ความเจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุนทร สิริธมโม (เนเรียว) (2545 : 32) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กรณีเมตตสูตร” ผลการวิจัย พบว่า พุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ยังไม่เข้าใจเรื่องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และความหมายของหลักธรรมในการสวดพระปริตรในพระพุทธศาสนาส่วนมากสวดไปตามประเพณีนิยม พระปริตรจะมีอานุภาพและสำเร็จประโยชน์ตามความมุ่งหมายต้องถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น รู้ความหมาย สวดถูกต้องตามอักขระและพยัญชนะไม่เป็นผู้มีความ เห็นผิด เป็นต้น เนื้อหาสาระในกรณีเมตตสูตรประกอบด้วยธรรมะสำหรับผู้ปฏิบัติเพื่อป้องกันตัวและอุบายถึงการบรรลุพระนิพพาน ธรรมะดังกล่าว ได้แก่ ความเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความขยันเป็นผู้ซื่อตรง มีศีล มีธรรมมีความเพียรชอบในการทำกุศลและละอกุศล เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย เป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตนไม่ดูหมิ่นผู้อื่นเป็นผู้มักน้อย สันโดษ เลี้ยงง่ายมีความสุขสำรวมในอินทรีย์มีปัญญารักษาตนและมีความรู้ความเข้าใจในการเจริญเมตตากรรมฐาน เนื้อหาของพระสูตรนี้ยังประกอบไปด้วยความงาม 3 อย่าง คือ ความงามเริ่มต้นด้วยการชักชวนให้เกิดความอุตสาหะในการปฏิบัติสมณะธรรมมีความงามในท่ามกลางด้วยการแสดงข้อปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติที่

มีการอุปมาอุปไมยและนัยต่าง ๆ ตามลำดับขั้นต้น และความงามที่สุดด้วยการแสดงประโยชน์และอานิสงส์แห่งการปฏิบัติถือว่า เป็นพระสูตรที่สมบูรณ์ด้วยอรรถและพยัญชนะพระสูตรหนึ่ง

2. สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนท่าลี่ ได้แก่ 1) ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายฆราวาส ได้แก่ เป็นโรคไต เบาหวาน ความดันสูง โรคกระเพาะอาหาร กรดไหลย้อน ไช้มัน อดต้น และอาการเจ็บปวดตามร่างกาย 2) ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ จะมีเฉพาะฝ่ายฆราวาส ส่วนมากจิตใจไม่ค่อยสงบ ว้าวาม ใจร้อน ฉุนเฉียวง่าย คิดมาก และมีความเครียดเรื่องภาระหนี้สิน 3) ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสังคม ฝ่ายพระสงฆ์ มีปัญหาในการทำงานด้านสังคมเพราะปัญหาสุขภาพ และทางบ้านมีหนี้สินเพราะผลิตผลทางเกษตรตกต่ำ ฝ่ายฆราวาส ส่วนมากจะมีภาระหนี้สินธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) รายได้ไม่พอกับรายจ่ายในครอบครัว ไม่ค่อยได้เข้าสังคมหรือช่วยเหลืองานหมู่บ้าน 4) ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา จะมีเฉพาะฝ่ายฆราวาส ภาวะสมองตื้อ หลงลืม ขาดสติ ขาดความรอบคอบ การพิจารณาไตร่ตรอง ซึ่งสอดคล้องกับ **พระอริการไพศาล กิตติภโท (บำรุงแคว้น)** (2545 : 31) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในการบำรุงรักษาจิตใจผู้ป่วยนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัย พบว่า ร่างกายและจิตใจที่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อนุญชัยป่วยทางด้านร่างกายจิตใจก็พลอยกระทบกระเทือนไปด้วย ในทำนองเดียวกันเมื่อนุญชัยไม่สบายใจ ร่างกายก็พลอยกระทบกระเทือนไปด้วย การรักษาต้องดำเนินไปด้วยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ บางคนป่วยใจมากกว่าป่วยกาย เมื่อจิตใจสำคัญกว่าร่างกาย พระพุทธศาสนาจึงเน้นเรื่องการดูแลจิตใจเป็นสำคัญ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยด้านจิตใจเป็นวิถีทางที่มรเหตุผลทางวิทยาศาสตร์รองรับ จากการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับการแพทย์และการเยียวยา 2 ด้าน คือ ด้านสัจธรรม อีกด้านคือ การดูแลรักษาชีวิตตามธรรมชาติ

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่ อำเภอภูพาน จังหวัดอุดรธานี 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย เวลาสวดมนต์แล้ว ร่างกายจะหลั่งสารความสุขออกมา ร่างกายก็จะแข็งแรง ใบหน้าสดใส โรคภัยไข้เจ็บไม่ค่อยมี หากมีอาการเจ็บป่วยก็ทุเลาลง รู้จักปล่อยวาง มีสติอยู่กับบทสวดมนต์ มีผลทำให้จิตใจสงบ เยือกเย็นแล้ว โล่ความขี้เกียจ ความง่วงซึมได้ เกิดความเข้มแข็ง กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า ทำให้ใจสบายส่งผลให้มีสุขภาพกายดี 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ การสวดมนต์ได้ระลึกถึงคุณความดีของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เข้าใจคำสอนของพระพุทธองค์มากขึ้น มีสติจดจ่ออยู่กับบทสวดมนต์ ทำให้มีความรู้สึกละอายและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว ผลจากการสวดมนต์ และปฏิบัติธรรม ทำให้เกิดความปิติทางใจ จิตใจสงบ เย็นสบาย ไม่ใจร้อน ไม่ขุ่นมัว ไม่ฟุ้งซ่านเบิกบาน และสดชื่น ความเครียดหายไป และมีเมตตา และให้อภัยผู้อื่น รวมทั้งรู้สึกปล่อยวาง 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม ฝ่ายพระสงฆ์ ได้รับกิจนิมนต์ ได้รับเกียรติให้เป็นพี่เลี้ยงของหมู่บ้าน และได้รับเลือกให้เป็นผู้ปกครองฝ่ายสงฆ์ เข้าสังคมได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นมีมิตรมากขึ้น ส่วนมากญาติโยมก็มาปรึกษาเรื่องลูกหลานคบเพื่อนไม่ดีกลัวเป็นปัญหาสังคม ก็เทศน์ให้ชุมชนรักษาศีล 5 และหลักสังคหวัตถุ 4 อีกทั้งได้เทศน์สอนญาติโยม ทำให้ประชาชนมาสวด

มนต์และทำบุญมากขึ้น และนำหลักธรรมในบทสวดมนต์ไปพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ฝ่ายฆราวาส ได้มาทำบุญและสวดมนต์ที่วัด ทำให้มีกัลยาณมิตรมากขึ้น เข้าสังคมได้ง่าย เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น มีความเมตตาช่วยเหลือเพื่อนบ้าน และช่วยเหลือสังคมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา ฝ่ายพระสงฆ์ การสวดมนต์ทำให้ทราบความหมายของหลักธรรมในบทสวดมนต์รัตนสูตร เช่น การทำสมาธิเพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้า การละสังโยชน์ 3 ประการ คือ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส การจะบรรลุโสดาบัน พ้นแล้วจากการตกลงสู่อบายภูมิ สามารถนำหลักธรรมในบทสวดมนต์ไปประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านและสังคม ทำให้มีความคิดทางบวก ความคิดกว้างไกล มีความคิดสร้างสรรค์ ความจำดี มีความยุติธรรม มีความสัมพันธ์อันดีต่อชุมชน รวมถึงได้สั่งสอนญาติโยมให้นำหลักธรรมในการสวดมนต์ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและวางแผนในการดำรงชีวิต ส่วนฝ่ายฆราวาส ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับบทสวดรัตนสูตรในสมัยพุทธกาล ชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้ เพื่อขจัดโรคร้าย ซึ่งเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ทั่วโลกและประเทศไทยต้องเผชิญกับโรคโควิด 19 โดยมีความเชื่อว่าการสวดรัตนสูตรทุกวัน จะทำให้พ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลาย ทำให้เกิดความร่มเย็น เป็นสุข สามารถที่จะขจัดโรคร้ายต่าง ๆ เช่น โรคระบาดโควิด 19 เป็นต้น อีกทั้งได้ทราบความหมายในบทสวดมนต์สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ รู้เท่าทันอารมณ์ คิดดี ทำดี พูดดี เกิดการพัฒนาทางปัญญา โดยเฉพาะบทรัตนสูตร ได้ทราบการประกาศให้เหล่าภุมมคัมภีร์รักษาพวกมนุษย์ ที่นำเครื่องพลีกรรมมาบวงสรวงทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืน ซึ่งพลีกรรมหมายถึง การทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ **พราหมณ์มร โสสุวรรณ (2556 : 15)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : เพื่อศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัย พบว่า จากการศึกษาความเชื่อของการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ พุทธศาสนิกชน วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมเป็นเรื่องที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากอาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มาสวดมนต์มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและได้รับการ ฝึกสอนมาอย่างดีอีกทั้งเข้าใจเกี่ยวกับอานุภาพมากยิ่งขึ้นรวมทั้งผลที่ได้รับจากการสวดมนต์มีผลที่ดีต่อ การดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องเป็นอย่างดียิ่งขึ้นเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พุทธศาสนิกชนมี ความเชื่อของการสวดมนต์โดยสรุปอยู่ในระดับมากที่สุดจากการศึกษาอันสืบเนื่องจากการสวดมนต์ ดังกล่าวมาแล้วว่า การทำวัตรสวดมนต์เป็นการ ทำความดีซึ่งเป็นบุญอย่างหนึ่ง ฉะนั้น เมื่อทำงานเป็นนิสัยประจำวันแล้ว ย่อมได้รับผลอันสืบหลายประการ เช่น ทำให้ได้รับความชื่นใจ สบายใจ ทำให้เกิดพุทธานุสติ อัมมานุสติ สังฆานุสติ เหมือนได้เข้าเฝ้าองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อพระพักตร์ทุกวันได้ชื่อว่า บำเพ็ญพระกรรมฐาน อบรมจิตใจให้เป็น สมาธิ มีความแน่วแน่ สงบเย็น ไม่ฟุ้งซ่าน ทำให้จิตใจมีอำนาจมีพลัง สามารถควบคุมอารมณ์ข่มกิเลส และควบคุมตัวเองได้ดี มีโอกาสแผ่ส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้อื่น จัดว่าได้ทำบุญข้อปัดท้านมัย โดยสรุป อยู่ในระดับมากที่สุดการสวดมนต์มีผลต่อสุขภาพคือดีในทุกด้าน เพราะการสวดมนต์ออกเสียง ช่วยให้

ปอดได้ ทำงานเมื่อปอดทำงาน เลือดลมก็เดินสะดวก เมื่อเลือดลมเดินสะดวก ร่างกายก็สดชื่น กระปรี้กระเปร่า และกระฉับกระเฉง คลายความเครียด ขณะสวดมนต์จิตจดจ่ออยู่กับบทสวด สมอง ไม่ได้คิดในเรื่องที่ทำให้เครียด จึงทำให้อารมณ์ผ่อนคลาย เพิ่มพูนศรัทธาในพระรัตนตรัย บทสวดแต่ละบท เป็นการระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย เมื่อสวดบ่อย จิตก็จะยิ่งแนบแน่นอยู่กับพระรัตนตรัย ขันติบารมีย่อมเพิ่มพูน ขณะสวดต้องใช้ความอดทนเพื่อเอาชนะอาการปวดเมื่อยที่เกิดขึ้นกับ ร่างกาย ตลอดถึงอารมณ์ฝ่ายต่ำทั้งหลายมีความเกียจคร้าน เป็นต้น ยิ่งสวดบ่อย ความอดทนก็จะมีมากยิ่งขึ้นจิตสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ ขณะสวดจิตจดจ่ออยู่กับบทสวด ไม่วอกแวกฟุ้งซ่านไปที่อื่น จึงทำให้จิตสงบและเกิดสมาธิมั่นคงบุญบารมีเพิ่มพูน ในขณะสวดมนต์ จิตใจย่อมปราศจากกิเลส มีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งนี้

1. หน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีโครงการสวดมนต์ทั่วประเทศ โดยโครงการของแต่ละจังหวัด เพื่อให้ประชาชนที่ได้ร่วมโครงการสวดมนต์ การสวดมนต์แปลจะทำให้ผู้สวดได้เข้าใจความหมาย และได้ศึกษาหลักธรรมในบทสวดมนต์
2. หน่วยงานภาครัฐ ควรให้ความรู้เชิงรุกอย่างถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ทางสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ สื่อทางโซเชียล เป็นต้น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจในการสวดมนต์เป็นการสรรเสริญ พุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ และเป็นการรักษาอัตลักษณ์ของพระพุทธศาสนาให้ดำรงสืบต่อไป
3. ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ปีที่ 6 หลังพักเที่ยง ควรมีกิจกรรมให้นักเรียนสวดมนต์และปฏิบัติธรรมวันละหนึ่งชั่วโมง เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนตั้งแต่เยาว์วัย
4. ครูอาจารย์ ควรแนะนำให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ปีที่ 6 นำบทสวดมนต์ไปสวดที่บ้านทุกวัน และปฏิบัติธรรมด้วยอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการบูชาพระรัตนตรัย เจริญสติ ขจัดมลทินในจิตใจ และทำให้มีสติปัญญาดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัย ศึกษาเปรียบเทียบการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนากับการสวดมนต์ในศาสนาอื่น เพื่อจะได้ทราบข้อมูลความเหมือนกัน และความแตกต่างกัน อันจะเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการวิจัยต่อไป
2. ควรทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์กับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการสวดมนต์และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- ชวน เพชรแก้ว. (2520). *การศึกษาวรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนทร สิริธมโม (เนเรียวะ). (2545). *การศึกษาวิเคราะห์กรณีเมตตสูตร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการไพศาล กิตติภโท (บำรุงแก้ว). (2545). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่อง การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในการบำรุงรักษาจิตใจผู้ป่วยนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พราหมมร โลสุวรรณ. (2556). *การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : เพื่อศึกษาพุทธศาสนิกชน วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.